

נג

המתפלל בביהכ"נ שהנוסח שונה משלו

המתפלל בבית הכנסת אשר הנוסחא שם אחרת היא, רשאי היחיד להתפלל בנוסחא שלו, ואין בזה חשש כלל וכלל [כמובן באם יחיד זה אינו עובר לפני התיבה בתור שליח הצבור], אלא ש... יש לעשות זה בדרכי נועם ומבלי הדגשה^א.

דברי מוסדות
3355171

נ.ב.

לשלימות הענין בהכתוב לעיל, שאין כל חשש להתפלל בנוסח שלו, אף שהצבור מתפלל בנוסח אחר, מבואר בכ"מ, ומהם בפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק^י, וידוע שכן היתה הנהגת בעל ההפלאה^ב.

(אגרות קודש ח"ט ע' ד)

◇ ◇ ◇

במענה למכתבו... בו כותב ושואל איך להתנהג בענינים שבהם חילוקי נוסחאות האריז"ל ומנהגי ביהכ"נ בו מתפלל.

מובן שבהנוגע להנהגתו הוא - אין כל טעם שישנה - כיון שאין בזה הענין דלא תתגודדו, וכמבואר גם בפס"ד להצ"צ לאו"ח³, אלא שע"פ המבואר בכמה מקומות, שיש לשנות מנוסחא שכנוז לספרד ומספרד לנוסח האריז"ל הוא נוסח חב"ד (אבל לא להיפך)^ג - יש להשתדל להנהיג כמה מנהגים (כמובן בדרכי נועם), וע"ד הקפות שמנהגנו ג"פ^ד, יש להסביר שמה איכפת להם באם תהי' שלש פעמים, ולכל היותר - להכריז שכל הרוצה ישתתף בזה, ובפרט שהרי הקפות נעשות לאחר התפלה, ואין זה "מבלבל" להאחרים.

איני יודע איך נהג בהנוגע להתקיעות, ולפלא שמראש לא בירר הענין,

1. חלק אורח חיים סי' רלו.

א. ראה עדי"ז להלן סי' פו, ש"ברובא דרובא, ההנהגה בבליטות אינה רצויה".

ב. כמובא בשו"ת חת"ס דלהלן בפנים.

ג. ראה בזה בסימן הקודם.

ד. בליל שמע"צ, בליל שמח"ת וביומו, כמבואר בסדור אדה"ז במקומו.

כי כמדומה לי מנהגם שאין תוקעין מאה קולות, והרי גם בזה יכול הי' למלאות מספר ק', ובהסברה האמורה, ובמילא הי' מגיע זה (וכהביאור בזה בלקו"ת ריש פ' שמיני (אנרירען)) גם לשאר הנוכחים, וק"ל.

(אגרות קודש ח"ט ע' א)

ביוורד לפני התיבה

במענה על מכתבו בו כותב אודות המאורע אשר אחד המתפלל נוסח אר"י ירד לפני התיבה בבית הכנסת בו מתפללים נוסח אשכנז, וכותב אשר מחו בידו, ומוסיף מדילי' שהשאלה בזה היא מפני האיסור דלא תתגודדו וכו'.

והנה באם שייך בזה לא תתגודדו, כבר עמדו על מדוכה זו זה רבות בשנים, ועיין רא"ש יבמות י"ד א' שני התירוצים אשר שם ופסקי הרא"ש שם, בנושאי כלי השו"ע או"ח סי' תצ"ג (מגן אברהם ס"ק ו' ועוד) ובכ"מ. ועיין פס"ד להצ"צ חאו"ח לסי' רל"ו מעשה רב מגדולי ישראל (ובהערות שם) שאין בזה משום לא תתגודדו. עיי"ש.

ובענינים כגון אלו העיקר הוא להשמר ממחלוקת - דבר האסור מן התורה לכל הדיעות^ה, וגדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (הובא ברמב"ם סוף הל' חנוכה).

ואגב שאתינן להכי - בהנוגע לנוסח אשכנז ספרד ואר"י בחילוף מאחד לחבירו, גם בזה מדובר רבות ומוכח בשו"ת המצויינים בשולי הגליון².

מעשה רב אשר מהר"ן אדלער (ובעל ההפלאה) עבר לפני התיבה בנוסח ספרד ובני המנין שלו התפללו נוסח אשכנז (שו"ת חת"ס חאו"ח סט"ו).

2. שו"ת מהרשד"ם חאו"ח (סי' לה), שו"ת חת"ס הנ"ל [=הנזכר להלן]. מנחת אלעזר ח"א סי"א (וש"נ לכמה ספרים הדנים בזה) ומסקנתו דמותר לשנות מאשכנז לספרד ואר"י, אבל לא להיפך. עיי"ש.

ה. סנהדרין קי, א. וראה שאילתות פ' קרח. סהמ"צ להרמב"ם שרש ח ובני"כ שם. מל"ת מה. לקוטי שיחות חיי"ח ע' 204 הערה 22-24.

וראה עד"ז תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ג ח"א ע' 388.

בשו"ת משיב דבר להנצי"ב³ ובס' פרדס מרדכי בשם בעהמ"ס עצי חיים דהש"ץ יתפלל תפלתו שבקול רם כנוסח הביהכנ"ס. ואינם תח"י לראות אם הביאו מעשה רב הנ"ל וישובם בזה.

(אגרות קודש ח"ד ע' שצא)

במענה על מכתבו בו כותב אודות שאלת הנוסחאות כי לפעמים מוכרח לירד לפני התיבה בבית הכנסת אשר מתפללים שם לא בנוסח אר"י.

והנה בענינים כמו אלו לפעמים תכופות כשאין עושים בזה שקו"ט ומתנהגים בפשיטות גייט דאך דורך גלאטיג [=הרי זה עובר 'חלק'] ובשלום, ובטח לפעמים רבות גם בנדון ידי' כשלא יעשה בזה שאלות מקודם הרי גם לא ירגישו בשינוי הנוסח, ומובן ג"כ אשר לעשות מחלוקת בשביל זה אין כדאי כי יצא שכרו בהפסדו ובפרט בתפלה בצבור שע"ז נאמר פדה בשלום נפשי.

[בכל בו על אבילות (ע' 367) בשם העצי חיים - שירד"י לפני התיבה ויתפלל בנוסח הצבור. שם בשם הייטב לב (בברית משה על הסמ"ג מצוות עשה פ"ז) שיתפלל וישנה אם אין שם בעל תפלה אחר. - וא"כ צ"ע ביש שם בעל תפלה אחר, אולי מוטב שיסתפק באמירת קדיש וכיו"ב].

— בקצשו"ע לברון⁴ משו"ת משיב דבר (להנצי"ב) סי"ז דתפלה בלחש יתפלל כרגילותו ובקול רם — כהציבור. וצע"ג דאי"ז הכנה לתפל[ה]

3. ח"א סי"ז.

4. קצשו"ע עם שערים המצוינים בהלכה (להרב ברוין) ח"א סי' יח סק"ג.

ו. סי' שעו.

ז. תהילים נה, יט. ברכות ח, א.

ח. בנוגע לאבל תוך י"ב חודש המתפלל בבי"כ בנוסח אחר.

ט. וראה בס' "למען ידעו" (זכרונות הר"מ שוסטרמאן) ע' 115: שאלתי את הרבי שליט"א איך עלי לנהוג בשנת האבילות בהיותי חזן לפני העמוד? וען: להתפלל בנוסח בית הכנסת (אשכנז), ועלי לשאול רב בנוגע לתפלת "ברוך ה' לעולם וכו'" שבתפלת ערבית (וראה שלחן מנחם ח"ב סו"ס קנט בנוגע לאמירת ושמרו כשעובר לפני התיבה בליל ש"ק).

י. וכן הוא באגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ (חי"ג ע' תצז): "מה שנודע לי בזה הוראה לרבים אשר בתפלה דלחש להתפלל בנוסח המקובל ובחזרת הש"ץ שמו"ע בקול רם בנוסח הקהלי". וראה תורת מנחם - התועודויות תשנ"ב ח"א ע' 243 (דיון עם הגר"מ אליהו בנוגע לבן ארץ

בתור ש"ץ, ואדרבה יא. – שו"ת נזה"ק ח"ב או"ח סי"ב יב].

(אגרות קודש ח"י ע' רח)

נד

הזהירות שלא לשנות ולתקן בנוסח התפילה

ידועים דברי רז"ל בהנוגע לתפילה, שזהו דברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו, ב), שמזה מובן וגם פשוט חשיבותו של כל פרט ופרט בזה. וביחוד ע"פ דיוקן של פירש"י על אתר בכוונת רומו של עולם - שעולה למעלה. וכמובן ג"כ ממה שראשוני ראשוני דייקן בכל עניני תפלה ועד לתיבה, וכאמרם - שהיו שוקלין וסופרין מספר מנין תיבות התפלות והברכות (טור סי' קיג).

אוצר החכמה
3355171

וכידוע גם מרבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, אשר מנה לעצמו זכות מיוחדת - מה שבירר וקבע נוסח התפלה בסידורו. ומסופר בפי חסידים^א, אשר בבירורו נוסח התפלה - הי' לפניו וצירפה מששים סדורים.

וגדל עוד יותר ערך ציוני מקורות לעניני התפלה בתקופתנו זו, כיון שהמובא בברכות שם, שבנ"א מזלזלים בהם - נתרבה הזלזול בדורנו דור יתום, זלזול המתבטא לפעמים קרובות עד כדי כך - שכל הרוצה אומר אשר יש לו שם, ועושה בנוסחאות התפלה כרצונו, משנה מקצר ומדלג, ופשיטא שמתקן תפלות חדשות אשר לא שערון דוגמתן אבותינו ואבות אבותינו.

ישראל שנמצא בחו"ל אחרי ז' מרחשון, אם יכול לשאול גשמים בלחש ובחזרת הש"ץ לומר כנוסח המקום).

יא. פי', שכתבו הפוסקים (מ"א סי' קכ"ד סק"ג, ונו"כ) שמה שהש"ץ מתפלל בלחש הוא כדי להסדיר תפלתו שבקול רם, וא"כ אם יתפלל תפלתו בלחש בנוסח אחר מכפי שצריך להתפלל לפני הצבור, הרי אינו מסדיר בזה את תפלתו, ואדרבה הוא מגרע בזה שעלול לערב ב' הנסחאות בתפלתו בקול. וכ"כ באגרות משה או"ח ח"ב סי' כט.

יב. נזר הקודש (לה"ר משה ראזין, נ.י. תשי"ג) שקו"ט בזה, ולדעתו הנכון מעיקר הדין הוא שהש"ץ יתפלל כנוסח הציבור, ולא מפני איסור לא תתגודדו שאינו שייך בזה, אלא כדי למנוע מחלוקת, כי המחלוקת היא איסור תורה. ורק אם הצבור אינם מקפידים מותר לו להתפלל כמנהגו. וסיים, שמהראוי לבקש מהצבור שימחלו כדי שהש"ץ יוכל להתפלל כמנהגו. וראה שקו"ט בכל זה ובנוגע למעשה - "נתיבים בשדה השליחות" ח"א ע' ל. "התקשרות" גל' תרפט ע' 15. תרצד ע' 17.

אוצר החכמה
3355171

א. ראה הקדמה לשער הכולל.